

Litteratur

Familjebeskattningen

Familjebeskattningen hör till de skattefrågor som ständigt är aktuella. Nyheter i lagstiftningen kommer här tätt och bestämmelsernas tillämpning är betydelsefull för omfattande grupper skattskyldiga. Behovet av information och kommentarer på detta område är därför stort — något som framgår bl. a. av att Skattenytt skriftserie nr 4, som behandlar ämnet ifråga, slutsålt i tre upplagor och nu utkommit som ett nytt helt omskrivet arbete *Familjebeskattningen*. Äkta makars samt föräldrars och barns inkomst- och förmögenhetsbeskattning. Den nya upplagan har ombesörjts av professor Leif Mutén och givits ut av Taxeringsnämndsordförandenas Riksförbund, Leksand (tryckt i Falun 1966, 80 sid., pris 9:— exkl. oms. och porto).

Den som inte haft anledning att närmare sätta sig in i den direkta beskattningens labyrinter är kanske benägen att fatta uttrycket familjebeskattningen som ett annat namn för den mycket omstridda sambeskattningen. Emellertid omfattar familjebeskattningen åtskilliga andra betydelsefulla skattefrågor, vilket framgår av arbetets utförliga och överskådliga register. Redogörelse lämnas i olika avsnitt för 1) vad som menas med sam- eller särbeskattning, 2) hur sam- eller särtaxering inverkar på äkta makars beskattning, 3) innebörden av uttrycket hemortskommun och detta begrepps betydelse i olika beskattningssammanhang, 4) ortsavdragen

(en nu i vissa fall rätt besvärlig fråga till följd av den differentiering som skett mellan skattskyldiga i olika familjesituationer), 5) skatteskalor för olika slags utskylder, 6) vilka faktiska omständigheter som medför sam- resp. särtaxering (praxis är här av stor betydelse eftersom i lagstiftningen av naturliga skäl inte kunnat ges mer än allmänt avfattade regler), 7) förvärvs-avdraget som under loppet av några år varit föremål för åtskilliga omstuvningar, 8) den nyinförda frivilliga särbeskattningen som de berörda skattskyldiga måste sätta sig in i för att kunna bedöma om de skall ansöka om särbeskattning, 9) avdrag för kostnader då skattskyldig för sitt arbete vistas på annan ort än sina anhöriga, 10) frågan om rätt till avdrag för lön till make, 11) om inverkan på inkomstbeskattningen av giftorätt, arv, testamente och gåva (delvis gäller här nya regler av stor vikt), 12) rätten till avdrag resp. skatteplikten för periodiskt understöd till make (under särlevnad medan äktenskapet består och efter hem- och äktenskapsskillnad), 13) avdrag för försäkringspremier av olika slag, utskyldsavdrag och s. k. sparavdrag från inkomst av kapital, 14) förmögenhetsbeskattningen i den mån den påverkas av familjeförhållanden, 15) de allmänna barnbidragen och deras sammanhang med inkomstbeskattningen, 16) behandlingen av periodiskt understöd mellan föräldrar och barn (särskilt förbudet mot avdrag som kan betecknas som bidrag till undervisning eller uppfost-
ran), 17) lön och gåvor till barn, 18) annan överflyttning av inkomst på barn (exempelvis genom gåvoreverser,

handels- och kommanditbolag, arrendeförhållanden o. d.), 19) föräldrars avdrag för försäkringspremier för barn samt 20) föräldrars beskattning för barns förmögenhet.

Den gjorda uppräknningen kan förefalla vidlyftig men ger å andra sidan god upplysning om mångfalden av de frågor som behandlats i arbetet. Där återges både författningsbestämmelserna och ett stort antal rättsfall. Inte minst den omsorg, som lagts ned på redogörelsen för rättsfallen, gör arbetet synnerligen användbart både för taxeringsfunktionärer i olika befattningar och för de skattskyldiga jämte deras medhjälpare. På förevarande område gäller alltså vad som redan år 1942 uttalades av dåvarande finansministern Wigforss om skattelagstiftningen i allmänhet, nämligen att "tillämpningen blir lika viktig som själva lagstiftningen" (Sv. Skattetidning år 1942 sid. 67).

Emellertid får läsaren inte bara information om nu gällande lagstiftning och praxis. I åtskilliga frågor har förf. på ett lättillgängligt sätt upplyst om såväl tillkomsten av gällande bestämmelser och rådande praxis som det sammanhang vari de får ses. Att förf. därvid i några fall nödgats stanna vid att beteckna vissa bestämmelser som svårförklarliga är inte ägnat att förvåna. Familjebeskattningen är ett område, där meningarna ofta gått avsevärt isär. Ställningstagandena har inte alltid kunnat grundas på faktorer som varit möjliga att objektivt fastställa utan subjektiva åsikter har tämligen oförmedlat stått mot varandra. Den lösning lagstiftaren valt torde därför

ofta ha varit en kompromiss mellan olika uppfattningar.

Eftersom föreliggande arbete så gott som helt är utformat för att på sakkunnigt sätt ge information och översikt beträffande frågor, som har det sambandet att de hänför sig till skattskyldigs familjeförhållanden men i övrigt är av olikartad natur och därför behandlas inom olika avsnitt av skattelagstiftningen, är det bara på enstaka punkter som anledning finns till särskilda kommentarer.

I anslutning till framställning om ortsavdrag på sid. 22 f. och 27 må framhållas att avdraget enligt 48 § KL utgör 2.250 kr. för ensamstående och 4.500 kr. för gift skattskyldig. Beträffande makar som samtaxeras gäller enligt 52 § KL att ortsavdraget beräknas för envar av makarna till hälften av 4.500 kr. varvid dock avdraget till den del det inte kunnat utnyttjas av ena maken får avräknas från andre makens inkomst.

På sid. 48 anförs att 1963 års omarbetning av 4 p. 3 st. anv. till 32 § KL ger anledning inskräpa, att avsikten inte varit att skapa materiell olikställighet mellan statligt och enskilt anställda. I och för sig är påpekandet riktigt. I praktiken kan bestämmelsernas utformning dock leda till ojämnheter i behandlingen av de två kategorierna skattskyldiga. För närvarande torde reglerna om skattefrihet för statliga traktamenten och förbudet mot avdrag för motsvarande kostnader leda till att vissa statsanställda kan få en skattefri behållen inkomst av traktamentena, medan andra inte får full täckning för sina kostnader. Orsaken

till att vissa statsanställda här kan få en skattefavör är väl främst att dessa beskattningsregler kom till under en tid då statliga ersättningar förekom i så liten omfattning och var så knappt tillmätta att de inte kunde beräknas medföra någon behållning medan numera vissa kategorier anställda genom förhandlingar fått betydligt gynnsammare ersättningsvillkor. Man kan fråga sig om den s. k. likställighetsregeln skall tolkas så, att anställda i enskild tjänst skall beredas samma möjligheter som en statsanställd i motsvarande förhållanden. Alltjämt gäller ju — som förf. även påpekar — för enskild tjänst att ersättningar utgör skattepliktig intäkt och att avdrag får ske bara för verkliga kostnader. Det här berörda problemet är av inte så ringa betydelse med hänsyn till det hos både arbetsgivare och anställda utbredda skattetänkandet och därav föranledda strävanden att avpassa anställningsvillkoren på det sätt som är förmånligast ur skattesynpunkt. Det måste också framhållas att kostnadsersättningar i enskilda företag ofta inte är underkastade samma kontroll och föremål för samma insyn som de statliga ersättningarna.

På sid. 50 ifrågasätts, om det inte varit onödigt strängt att vägra en person som under ett år vistats utrikes avdrag för merutgifter för att ta med familjen till den utrikes orten. I detta mål har det emellertid knappast kunnat vara fråga om större eller mindre stränghet vid prövningen. Det rörde sig om utgifter av en art, som inte finns nämnd i föreskrifterna i 33 § KL med anvisn. och som hittills inte ansetts hänförliga dit. Ett bifall synes

ha inneburit att man tillskapat en helt ny avdragskategori. Denna kunde då inte gärna ha begränsats till anställningar utomlands eller anställningar av viss art.

Det på sid. 53 anmärkta rättsfallet RÅ 1955: ref 36 synes knappast ägnat att överraska. Utgången innebär ju endast en tillämpning av en klar bestämmelse i 20 § KL. En motsatt utgång synes kräva att lagstiftningen ändras. Frågan om avdrag för periodiskt understöd är väl av så annorlunda art, att man inte kan få någon ledning av den i förevarande sammanhang.

På sidan 54 görs — mera i förbigående — ett uttalande om det fall då bodelning mellan makar sker av annan anledning än makes död och därvid ena maken erhåller en skogsfastighet, som andra maken förvärvat genom köp, byte eller därmed jämförligt fång. Det sägs, att den make som får överta fastigheten också får överta den överlåtande makens skattemässigt gällande ingångsvärde och ingående virkesförråd. Uttalandet är kortfattat och en mera ingående diskussion av denna besvärliga fråga, som är aktuell även vid gåva av skogsfastighet, torde ha fallit utom arbetets ram. Emellertid gäller den åberopade anvisningspunkten (p. 4 anv. t. 22 § KL) närmast ingångsvärdet och det hade i och för sig varit intressant med en diskussion i vad mån även det för överlåtarens gällande ingående virkesförråd skall övertas av den nye ägaren. Direkt stöd för denna uppfattning finns inte i lagtexten. Om en sådan tolkning ändå godtogs skulle exempelvis en förvärvare vid tillträdet kunna få ett för

honom gällande ingående förråd, som avviker från det verkliga. I vissa fall skulle detta medföra att den förvärvande maken vid en senare avyttring av fastigheten skulle ha att skatta för avyttring av växande skog i samband med avyttring av marken, oaktat han under sitt innehav avverkat mer än tillväxten. Mot en sådan beskattning synes med fog invändning kunna riktas. Något rättsfall som belyser denna fråga synes inte finnas och den bör därför tills vidare anses som oviss.

I framställningen om utskyldsavdraget på sid. 61 f. har förf. inte gått in på frågan om hur det schablonmässigt beräknade avdraget (tillämpligt första gången vid 1967 års taxering) skall fördelas mellan två samtaxerade markar. Förf. har dock här stöd i den nya lagstiftningens förarbeten. Fördelningsfrågan har emellertid berörts i denna tidskrifts nr 6 år 1965, sid 187 f.

På sidan 65 har intagits en redogörelse för uppkomsten av det allmänna barnbidraget, som enligt en särskild föreskrift i 19 § KL inte utgör skattepliktig intäkt. Denna redogörelse är värdefull särskilt med tanke på att frågan om barnkostnadernas beaktande vid beskattningen alltjämt är aktuell och för närvarande utreds. Det hade dock varit av intresse, om i sammanhanget något berörts den skatterättsliga behandlingen av de olika sociala förmåner, som utgår för barn, särskilt frågan om rätt skattskyldig. Att sådana frågor kan vålla tvekan framgår av ett av RegR den 17/2 1966 avgjort mål ang. Ulla Stjernqvists taxering år 1958 (se Sv. Skattetidn. 1966: häfte 3). Jämför också i

detta sammanhang resningsmålet rörande Ella Sigrid Carlssons taxering år 1953 (se Sv. Skattetidn. 1966: häfte 4).

När förf. på sid. 67 skall förklara varför lagstiftaren inte velat införa avdragsrätt för studieunderstöd, synes han något ha förenklat problemet. Det är nog inte farhågan för att en sådan avdragsrätt främst skulle komma de högre inkomsttagarna till godo som här gjort lagstiftaren betänksam. Snarare är det väl så att skattelagsstiftaren genomgående — och alltså inte endast då det gäller studiekostnader — är obenägen att ge stöd i form av skattelättnader och hellre väljer utvägen med direkta bidragsformer. Stödet har ansetts kunna lämnas mera rättvist och enhetligt på det sättet.

Beträffande uttalandet på sid 69 om möjligheten att finansiera en pensionsförsäkring för vuxet barn genom periodiskt understöd borde kanske starkare ha markerats, att en utbetalning kan fränkännas naturen av periodiskt understöd om den skett för visst bestämt ändamål och därför med hänsyn till samtliga föreliggande omständigheter inte kan anses ha medfört den överflyttning av skatteförmåga från utgivaren till mottagaren, som utgör grunden för bestämmelsen om avdragsrätt för periodiskt understöd.

Rörande rättsfallet RÅ 1964: Fi 147, anmärkt på sid. 72, kan framhållas att omständigheterna såsom framgår av notisen i Regeringsrättens Årsbok, var mycket speciella. Några mera generella slutsatser kan därför knappast dras av det. Samma erinran synes

Kallelse

Till Länsföreningar som är anslutna till Taxeringsnämndsordförandenas Riksförbund (TOR).

Riksförbundets medlemmar kallas härmed till ordinarie årsmöte *lördagen den 22 oktober 1966* kl. 13.30 å Riksdagshuset, Lilla Partilokalen.

Utöver i stadgarnas § 12 upptagna ärenden kommer att upptagas utseende av tre länsföreningars årsmötesombud att ingå i valutskottet för beredande av de på de två nästkommande årsmötenas dagordning förekommande ärenden angående val (13). Arvodesfrågan kommer också att behandlas.

Styrelsen har hos Kungl. Maj:it hemställt om anslag till resekostnadsbidrag för en representant för varje länsförening. Uppgift torde därför *snarast* insändas å den representant för länsföreningen, för vilken bidrag önskas jämte uppgift om resekostnaden (II klass).

Samtidigt torde även namnuppgift å länsföreningens eventuella övriga ombud insändas jämte anmälan om vilka som önskar deltaga i den gemensamma middag, som enligt vad nedan angives anord-

nas i anslutning till årsmötet. *Uppgift om det ombud, som äger utöva länsföreningens rösträtt, skall särskilt lämnas.*

Jämlikt beslut vid föregående årsmöten skall vid årsmötet 1966 såsom valutskott fungera en representant för Föreningen taxeringsnämndsordförande och kronombud i Stockholm och en representant för vardera av följande länsföreningar, nämligen Uppsala, Jönköpings, Malmöhus och Västerbottens län. Dessa representanter sammanträder mötesdagen redan kl. 9.00 (precis) å Riksdagshuset (ingång mitt emot riksbanken).

I anslutning till årsmötet kommer gemensam middag att anordnas å restaurang Piperska Muren, festvåningen, Schéelegatan 14, Stockholm, till vilken kommer att inbjudas representanter för statsmakterna.

Stockholm den 1 september 1966.

Taxeringsnämndsordförandenas
Riksförbund

Gustaf Åhström
Sekreterare

Adress: Hagavägen 88, Solna.

kunna göras beträffande vad som på sid. 72 sägs om rättsfallet RÅ 1960: Fi 152.

Till sist återstår bara att framhålla värdet av detta arbete inte endast för skattskyldiga och taxeringsfunktionä-

rer i olika befattningar utan också för alla dem, som på olika sätt — såsom utredare eller i remissinstanser eller i egenskap av politiker — har att ta ställning till de olika frågor, som ryms under rubriken familjebeskattningen.

Gunnar Björne